

PITANJA I ODGOVORI

ŠIRIDBA

Jedan je svećenik pročitao u prijevodu papinih govora riječ *širidba* i kaže da mu zvuči neobično pa pita je li to dobra riječ.

Pitanje je kratko i jasno, ali ne bi bilo dobro da tako kratko i jednostavno odgovorimo jer što god tako odgovorili, moglo bi biti krivo shvaćeno. Već sam jednom pisao o toj problematici i članak sam prenio u svoju knjigu Hrvatski jučer i danas. Mislim tu na članak: Sufiks *-ba* kao jezični i kao politički izbor, i na članak s njime povezan. Da ne bi bilo nesporazuma, pod sufiksom *-ba* ovdje se podrazumijeva i sufiks *-idba*.

Hrvati imaju nekoliko riječi na *-ba* koje Srbi nemaju. U Guberina-Krstićevim Razlikama ima pet riječi na *-ba* koje isključivo pripadaju hrvatskomu jeziku, *hinba*, *pristojba*, *protimba*, *razudba* i *skladba*, a u Rječniku imaju samo jednu srpsku na *-ba* koje nemaju Hrvati, *dažba* – *daća*, *danak*, no i ta je jedna u srpskome rjetka jer i oni kažu da umjesto nje rabe riječ *dažbina*. Možemo spomenuti i srpsko *krunisanje* za koje Hrvati kažu *krunidba*.

Da u hrvatskome imenice na *-ba* i druge imaju određenu prednost, možemo vidjeti ako pogledamo u spomenuti razlikovni rječnik jer ćemo do slova P gledajući srpske glagolske imenice na *-nje*, naći da je 26 puta zamijenjena kojom drugom imenicom, tip *blagodarenje* – *zahvala*, *zahvalnica*, *Te Deum*, 12 puta da se uz glagolsku imenicu na *-nje* nalazi i koja druga, tip *ćutanje* – *šutnja*, *muk*, *mućanje*, a samo dva puta da je koja druga imenica zamijenjena hrvatskom na *-nje*, tip *bežanija* – *bježanje*. To u hrvatskome jeziku znači samo neku blagu prednost

glagolskih imenica koje ne završavaju na *-nje* jer je drugom takvom hrvatskom zamjenom zamijenjeno 49 imenica, tipa *apšenje*, *hrv. zatvaranje*, *uhićenje*.

Odmah valja naglasiti da ovaj članak ne znači zalaganje za progon imenica na *-nje*, jer kad bismo to i htjeli, ne bismo u tome uspjeli, jer imenica na *-nje* u hrvatskome ima oko devet tisuća, a imenica na *-ba* i *-idba* tek stotinjak (125), pa se već u načelu vidi nemogućnost takve zamjene, nego možemo postaviti ovakvo pravilo: ako se kolebamo između imenice na *-nje* i koje druge (glagolske) imenice, prednost možemo dati toj drugoj ako vidimo kakav razlog za nju.

Naime da imenice sa sufiksom *-ba* imaju blagu prednost pred imenicama na *-nje*, dovoljno je spomenuti da je od imenica na *-ba* moguća daljnja tvorba, a od imenica na *-nje* nije. Uzmimo kao primjer imenice *pomirba* i *pomirenje* jer je od *pomirba* izveden pridjev *pomirbeni*, prilog *pomirbeno*, imenica *pomirbenost*, a po potrebi možemo s tvorbom nastaviti i dalje: *pomirbenjak*, *pomirbenjakinja*, *pomirbenjaštvo*, *pomirbenjakov...*, a od *pomirenje* ne možemo, ona je za daljnju tvorbu zatvorena. Zato je samo sobom razumljivo što Marević u Hrvatsko-latinskom enciklopedijskom rječniku *pomirenje* jednostavno upućuje na *pomirbu*, a Hrvatski jezični savjetnik smatra *pomirbu* boljom riječi.

Pripremajući se za pisanje ovog članka našao sam iz studenoga prošle godine zabilježenu *razjasnidbu* Igora Mandića, iz travnja ove godine *usmjerbu* i *ugrozbu* Ivana Biondića, a upravo dok sam pisao ovaj članak, izišao je 23. lipnja o. g. u Fokusu razgovor sa Sandom Ham s njezinom riječju *gradba* (hrvatskoga jezika), a tjedan dana poslije u Hrvatskome slovu članak Marka

Samardžije u kojem on spominje *provjereni korpus* i *brojidbeni pregled*, dakle i jezikoslovci su skloni takvim imenicama i pridjevima izvedenim od njih.

Dakako nije sve tako jednostavno kako u piše u Guberina-Krstićevu razlikovnome rječniku. U njemu nalazimo *OSEĆANJE – osjećaj, čuvstvo*. To je samo po sebi točno jer Srbi jedva da poznaju riječ *osjećaj*, ako ju uopće poznaju, njima je gotovo sve *osećanje*, ali i koji Hrvat zna upotrijebiti *osjećanje*, ne samo zbog srpskoga utjecaja na hrvatski jezik, nego jer želi naglasiti trajnu radnju, a *osjećaj* je naziv za tu pojavu. Dakako da ne bi bilo dobro da *osjećanje* potiskuje *osjećaj* gdje on dobro zadovoljava našu potrebu za tim pojmom.

Možda ćemo bolje vidjeti tu razliku u Guberininim Razlikama na primjeru *OSNI-VANJE** – *osnutak*.

U samom rječniku zvjezdica znači: „Riječ sa zvjezdicom tipičnija je za srpski

književni jezik, a riječ s desna tipična je za hrvatski književni jezik.“ Tu kao da su i sami autori osjetili da ne mogu navesti jednostavno da je srpski *osnivanje*, a hrvatski *osnutak*, nego da moraju staviti neko ograničenje. A ono je u ovome: *osnivanje* označuje trajnu radnju, a *osnutak* čin.

Što se tiče značenja imenica na *-ba*, može se reći da dobar dio ima isto značenje kao i imenica na *-nje*: *branje – berba, seljenje – seoba, dijeljenje – djelidba, košenje – kosidba, plovljenje – plovidba*, pa tako i *širenje – širidba*...

Tvorba riječi *širidba* znači razmicanje granica određene pojave, i te tvorbe i iskušavanje koliko možemo postići. Samo ostvarenje i postojanje riječi *širidba* nikoga ne prisiljava da ju rabi ako ne želi i zato grijeha nikakva na njemu nema kao ni na onomu koji ju je napravio.

Stjepan Babić

ZNAČENJE I REKCIJA GLAGOLA ZABORAVITI

Jedan profesor hrvatskoga jezika pita je li opravdan savjet iz Pavešićeva Jezičnoga savjetnika u kojem se kaže da je bolje *zaboraviti koga (što)*, nego *zaboraviti na koga (na što)*.

Misli da to nije tako jednostavno, ali ne zna od prve reći zašto taj savjet nije dobar.

Odmah da napomenem da sličan savjet daje i Hrvatski jezični savjetnik pa bi se moglo činiti da je tako.

Prvi je, koliko znam, taj savjet iznio Tomo Maretić u svome Jezičnome savjetniku koji kaže da nije dobro *zaboraviti, zaborav-*

ljati na koga, na što, već treba *koga ili što*. A kad tri jezična savjetnika kažu isto, onda je teško posumnjati u taj savjet.

Po vremenu izricanja toga savjeta, proizlazi da ga je prvi iznio T. Maretić, a drugi su to jednostavno od njega preuzimali ne razmišljajući je li to baš tako. Ali kad je sumnja iznesena, zbog pouzdana odgovora podimo malo poizdaljega i zađimo u sam problem malo temeljitije.

Nitko za taj savjet ne daje obrazloženja, jedino što Maretić umjesto njega upućuje na Ivekovićev rječnik. Ako pogledamo u taj rječnik, naći ćemo da se kaže *zaboraviti koga ili što, zaboraviti za koga ili za što*, a da je *zaboraviti na koga ili što* zapravo germanizam. Naime Iveković je kod Kara-